

bidrag fra et par onkologer, en psykolog, en bedemann og fra pårørende.

De 30 kapitlene er stort sett velskrevne, og selv om språket er dansk, så er det ikke vanskelig å få med seg fakta. En bred tematikk blir belyst: gravskikker, rettsmedisinsk obduksjon, bedemannens arbeid, palliativ behandling, hva vi dør av, samt arv og testamente. Redaktøren selv bidrar med bl.a. et kapittel som omhandler rettmedisinerens egne tanker om døden, et om samtale med pårørende og avskjed med den døde, og et eget kapittel om dødens etikk. Han har noe viktig å fortelle, og han skriver godt.

De tema som tas opp er aktuelle og det formidles mye faktakunnskap med tilhørende nyttige kommentarer fra forfatterne. Noe overlapp er vel ikke til å unngå. Selv om mye er felles i de skandinaviske land, er det åpenbart at boken først og fremst er nyttig i Danmark. Ikke bare pga. lovverk og forskrifter, men også grunnet seder og skikker i og utenfor institusjoner og i samfunnet generelt.

Hele boken preges av den rettsmedisinske bakgrunnen som flertallet av forfatterne har, men det er likevel ingen lærebok i rettsmedisin. Forfatterne forsøker å belyse mange fasetter rundt døden. Forventningene til en bok om døden er store. Kanskje et bidrag fra en allmennlege, kirurg, traumekirurg, sykepleier, jordmor, en hjemvendt soldat fra Afghanistan, en prest, en polititjenestemann/-kvinne eller en kriminaljournalist kunne vært på sin plass?

Layouten er litt traust, med få figurer/illustrasjoner. Litteraturreferansene er minimale og samlet på vel en side bakerst. Stikkordsregisteret er bra. Papiret er solid og velegnet for hyppige konsultasjoner.

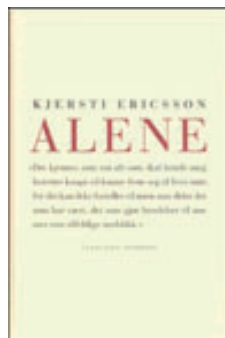
Boken bidrar med viktig kunnskap og er relevant for helsefaglige utdanninger, men også for en rekke andre utdanningsøkende som skal arbeide med mennesker, liv og død.

Døden på dansk er greit nok, men jeg ville foretrekke et møte med døden mellom to permer på norsk.

Jon Arne Søreide

Kirurgisk avdeling
Stavanger universitetssjukehus

Livet som patient og ægtefælle

Kjersti Ericsson

Alene

83 s. Oslo: Forlaget Oktober, 2011.

Pris NOK 159

ISBN 978-82-495-0849-5

Sundhsvæsenere har behov for at aftabuere håbets nødvendighet samt døden, sorgen og tabet, og overføre mere viden og empati i hverdagens faglige sammenhenge.

Perspektivet for empati er nu i Norge belyst i selvoplevet, men også kunstnerisk, form af forfatter og kriminolog Kjersti Ericsson (f. 1944), som reaktion på tabet af ægtefællen et år forinden.

Hun skildrer forløbet af ægtefællens mavesæk cancer, fra første undersøgelse til hendes sorg og savn. Vægten er lagt på *livet* som patient og ægtefælle. Beskrivelsen af ægteparrets møde med et – utvivlsomt nødvendigvis, men ikke hensigtsmæssigt fortravlet – sygehushmiljø, afslører næsten ingen empatisk opmærksomhed, uanset at parret befinner sig imellem dødsdom og livshåb. Til beskrivelsens potentielle forebyggelsesgevinst hører også de lange interne ventetimer, og de hierarkisk skabte erfarings- og vidensniveauer: fra yngste hospitalsjunior og sidst til seniorskikkelsen.

Afstanden imellem liv-død-spørgsmålet og et vejledende svar gøres dermed hjerteknugende.

Rørende er børnebørnene, hvoraf drengen efter ventrikeloparationen siger: «Du har ingen mavesæk, farfar», hvortil hans lille-søster jublende tilføjer: «Men du har jo rygsæk!»

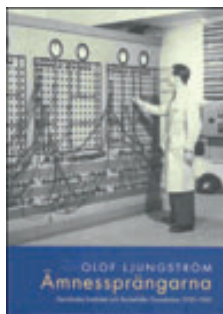
Datoer, knyttet til dødsfaldet, skaber erindringsblokeringer og uløselige passagemuligheder. Selv ønsket om at bevare den afdødes stemme i et indtalt mobiltelefon svar viste sig teknisk umuligt, trods mange behjertede forsøg.

Alene bør indgå i sundhsvæsenets uddannelsesprogrammer, så Kjersti Ericsson kan nå mange af dem, som er daglige aktører i liv og døds eksistensielle perspektiver.

Povl Riis

ÆldreForum
Odense C.
Danmark

Perspektivrikt om Karolinska Institutet og amerikansk filantropi

Olof Ljungström

Ämnessprängarna

Karolinska Institutet och Rockefeller

Foundation 1930–1945. 320 s, ill. Stockholm:

Karolinska Institutet University Press, 2010.

Pris SEK 225

ISBN 978-91-85565-40-5

Idéhistorikeren Olof Ljungström analyserer her perioden da Karolinska Institutet for alvor tok steget fra medisinsk lærested til i tillegg å bli internasjonalt anerkjent for sitt bidrag til eksperimentell medisinsk forskning. Hovedfokus ligger på hvordan fagmiljøene innen fysiologi og kjemi – og de stadig omdefinerte underliggende emner – ved instituttet ivaretok mulighetene som lå i relasjonen til den amerikanske filantropiske stiftelsen Rockefeller Foundation.

Boken inngår i en serie på ti utgivelser i forbindelse med instituttets 200-årsmerking. Gjennom å analysere relasjonene mellom forskere ved instituttet og Rockefeller Foundations «officers» plasserer forfatteren utviklingen ved Karolinska Institutet mellom 1930–45 i en internasjonal sammenheng. En rekke problemstillinger av generell vitenskapshistorisk interesse blir berørt, men den primære målgruppen er likevel lesere med særlig glød for universitetshistorie, gjerne med en viss forhåndskunnskap om Karolinska Institutets ledende forskere.

Tittelen rommer flere betydninger som samlet danner det sentrale temaet. For det første at rammene for et vitenskapelig «ämne» utvikles gjennom ny kunnskap. Videre henspeler tittelen på nukleinsyrene som sentralt forskningsobjekt, som til tross for den såkalte «proteinhypotesens» dominans ble ansett som avgjørende for «ämnesomsetningen» i cellekjernen. Den tredje betydningen er hvordan de medisinske «ämnen» som var vokst frem som undervisningsfag etter tysk forbilde, ble sprengt i møte med nye forskningspraksiser. De nye «eksperimentalistene» opplevde faggrensene som snevre, og nye konstellasjoner, infrastrukturer, publikasjonspraksiser og fagbenednelser tvang seg frem på tvers av disiplinene. Utviklingen av begrepene «molekylær biologi», «medisinsk biofysikk» og en rekke andre sett i instituttet og Rockefellers kontekst er fascinerende nærstudier av vitenskap i endring.

Boken er inndelt i seks deler med kronologiske kapitler med ulikt tematisk fokus. Etter innledningen presenteres instituttets utvikling mellom første og andre verdenskrig. Neste kapittel intro-

duserer Rockefeller Foundations utvikling. Dette er basert på sekundærlitteratur, og forfatteren kunne med stor fordel ha utvidet litteraturgrunnlaget. Etter et kapittel om «Biokemi på svenska» følger det som for meg representerer høydepunktet, «Molekylärbiologi före molekylärbiologin, RF og KI 1935–1939». Instituttets historie under andre verdenskrig og en diskusjon av det medisinske nobelinstituttet, som ble tilgodesett med støtte fra Rockefeller Foundation etter krigen, avslutter boken.

For lesere som ønsker en generell introduksjon til Rockefeller Foundations rolle i naturvitenskapenes og medisinsens historie vil Robert Kohlers *Partners in science* (1), som Ljungströms fremstilling av stiftelsens historie bygger på, være et mer hensiktsmessig førstevalg. Boken er likevel interessant både om Karolinska Institutets historie og om fremveksten av en klynge internasjonalt anerkjente forskningsgrupper innen de aktuelle fagområdene i den europeiske utkant.

Erik Ingebrigtsen

Det medisinske fakultet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Litteratur

1. Kohler R. *Partners in science: foundations and natural scientists, 1900–1945*. Chicago, IL: Chicago University Press, 1991.

Interessant, men lite nyttig

Gene Stone

Hemmeligheten til folk som aldri blir syke

232 s, ill. Oslo: Gyldendal, 2011. Pris NOK 349
ISBN 978-82-05-40967-5

Boken er dedikert alle dem som jobber for et helsevesen som er like opptatt av å forebygge som å helbrede sykdom. Leserkretsen er trolig mer «hvermandsen» enn fagfolk og helsepersonell. Den amerikanske forfatterens intensjon synes å være å gi innblikk i mer eller mindre særegne hemmeligheter for å bevare helse og å unngå sykdom.

Boken er innbundet, trykt i god kvalitet, har figurer og faktabokser som sammen med relativt kortfattede og oversiktlige kapitler gjør den lettlest. Oversiktlig stikkordsregister gjør det mulig å finne frem til avgrensede elementer i de enkelte helsehemmelighetene som omtales.

I innledningen forsøker forfatteren å rettferdiggjøre det valget som er gjort med hensyn til hva som har kommet med. Hoveddelen består av 25 helsehemmeligheter som målbæres gjennom enkeltpersoner som har levd sine liv i sterk tro på at akkurat deres leve-måte har bidratt til at de har bevart helsen og er blitt gamle uten å ha vært plaget med sykdom. De utvalgte helsehemmelighetene faller i hovedsak i tre hovedkategorier: kosthold, aktivitet og livsstil.

Kalorireduksjon og plantebasert kosthold er rimelig omforent ut fra allmenn medisinsk kunnskap. Systematisk bruk av urtemedisin, C-vitamin, hvitløk, ølgjær, probiotika og et pH-balansert kosthold er også gjenkjennelig innenfor norsk standard av alternativ kosttilrettelegging. Mer sært er nok avgiftningskosthold, det å spise skitt, og at kyllingsuppe er en helt vesentlig bestanddel av kostholdet.

Treningsterapi, løping, vektløfting, stretching og yoga er også allmenngyldige helsehemmeligheter som det heller ikke er kontroversielt å slutte seg til som gode helseråd. På samme måte er det å ha en positiv innstilling, fri religionsutøvelse, frihet fra stress

samt en daglig middagslur slett ikke å forakte som interessante helsefremmende tiltak. Helseråd som å sørge for gode gener eller ha tilhørighet til jordens blå soner, er nok vanskeligere å etterleve.

På mange måter presenterer boken et variert sett av livsråd som den interesserte leser nok vil finne underholdende å lese om. Den praktiske medisinske nytten av en slik bok vil vel imidlertid være begrenset. Forfatteren uttaler seg også temmelig skråsikkert om nærmest enhver påstand, og innholdet preges av løsaktig omgang med forskning og evidensbegrepet. Svært mange helseråd presenteres som vitenskapelig bevist uten at det noe sted i teksten er ført opp en eneste referanse.

Personlig opplevde jeg boken som interessant, men dessverre ikke særlig nyttig for meg som forsker eller lege. I en norsk medisinsk setting vil jeg hevde at flere av bøkene om kjerringråd og alternativt medisin i Norge vil tilføre mer nyttig kunnskap enn denne boken.

Arne Johan Norheim

Nasjonalt forskningscenter innen komplementær og alternativ medisin
Universitetet i Tromsø

Välkommen, infektionerna vänter på dig

Björn Ramel

Läkare utan vapen

Ett reportage om antibiotikaresistens. 280 s, tab, ill. Stockholm: Natur och Kultur, 2011.

Pris SEK 180

ISBN 978-91-27-12022-8

Overskriften er fra ett av kapitlene i boken til Björn Ramel, svensk lege, journalist og lederskribent på Sydsvenskan, en av Sveriges store aviser. Gjennom 20 kapitler belyser han den store utfordringen som moderne helsevesen nå står overfor: Mikrobene er i ferd med å avvæpne oss, antibiotika virker ikke lenger.

Forfatteren går til verks med stor grundighet. Mikrobenes store tilpassningsevne belyses på en enkel og oversiktlig måte. De er evolusjonens mestere. Han understreker betydningen av respekt. Det store flertallet er venner – og vi må ikke gjøre dem til fiender. Etter å ha blitt bombardert med antibiotika i 70 år slår mikrobene nå tilbake med en økende flokk av «resistensbomber»: MRSA, ESBL, VRE, VRSA, AmpC, KPC1, MBL, PRP, MDV1.

I boken belyses med velvalgte eksempler hvordan dette har skjedd, og med like velvalgte eksempler hvordan advarslene er blitt ignorert. Det har ikke manglet på møter og fine deklarasjoner, men det har manglet politisk vilje til å gjennomføre disse. WHO høster liten heder, det samme gjør den farmasøytiske industrien, EU og overvåkingsorganet (European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC)), som er lokalisert i en tidligere blindeskole utenfor Stockholm. Han sammenlikner resistensutvikling med klimaendringene som begge er menneskeskapte og kan hindres eller forsinkes. I dagens situasjon vil det reddes langt flere liv om man kunne hindre utvikling og spredning av antibiotikaresistens enn å redde regnskog. Det tar mye lengre tid å få senket resistensnivået enn det vi hittil har trodd.

I Norden har vi sluppet relativt lett unna. Alle nordiske land har selvsagt alle typer av multiresistente bakterier, men problemene er mindre hos oss – enn så lenge. Forfatteren redegjør for forholdene i mange land, som Kina, India, Kenya og land i Sør-Europa. Hans